

Kielituetun työkokeilun malli

Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hankkeessa on kokeiltu ja kehitetty menestyksekkäästi kielituetun työkokeilun mallia vuosina 2017-2020. Kielituetun työkokeilun mallissa ei äidinkielenään suomea puhuva työkokeilija saa tilanteeseensa räätälöitynä kielellistä tukea työkokeilunsa yhteydessä. Tässä mallissa S2-opettaja jalkautuu työpaikalle, ja tekee tiivistä yhteistyötä niin työnantajan kuin työkokeilijankin kesken.

Mallista tullaan laatimaan myös videotallenne syksyn 2020 aikana.

Malli voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen: **1) kohderyhmän ja tavoitteiden asettamiseen, 2) kielituetun työkokeilupaikan hankkimiseen, 3) työpaikan ja työkokeilijan perehdyttämiseen, 4) kielituen toteuttamiseen sekä 5) kielituetun työkokeilun lopettamiseen.**

Mallia voidaan hyvin soveltaa työkokeilun lisäksi erilaisiin työharjoitteluihin ja työssä oppimisen jaksoihin esimerkiksi kotoutumis- ja VALMA-koulutuksessa sekä ammatillisessa opetuksessa. Myös palkkatukityössä tai työsuhteen alussa kielituesta voi olla suuri apu, ja se voi olla myös työnantajalle rohkaiseva tekijä palkata työntekijä, kun hän tietää, että kielellistä tukea on tarjolla. VAVA-hankkeessa on huomattu, että jo yksikin S2-opettajan ohjauskerta työpaikalla voi olla hyvin merkityksellinen ja tärkeä sekä työnantajalle että ohjattavalle työkokeilijalle.

VAVA-hanke suosittelee kokeilemaan rohkeasti kielitukea osana työkokeilua tai työssä oppimista. Hankkeessamme on todettu mallin olevan kustannustehokas tapa kehittää ammatillista suomen kielen taitoa ja edistää työllistymistä. Se on voi olla hyvin tärkeä työkokeilijan osaamisen kehittymisen ja urapolun kannalta, mutta se edistää myös muun muassa työyhteisön kulttuuri- ja kielitietoisuusosaamista. Myös ammatillinen opettaja voisi ehkä löytää avaimia eri kieli- ja kulttuuritaustaisen opiskelijan ohjaamiseen työpaikalla kielituetun työssä oppimisen kautta. Sen ympärillä voisi olla myös hyvä kehittää yhteistyötä S2-opettajan ja ammatillisen opettajan välillä.

1) Kohderyhmä ja tavoitteet

Ensin on pohdittava, kenelle kielituettu työkokeilu sopii ja mikä on sen tavoite. VAVA-hankkeessa kokemusta on kahdesta eri kohderyhmästä.

Kielituettu työkokeilu sopii ensinnäkin hyvin henkilöille, joilla on jo peruskielitaito vähintään A2-tasolla tai korkeammalla, mutta kielitaito ei tunnu riittävän vielä työllistymiseen tai ammatillisiin opintoihin. Tällöin kielituetun työkokeilun tavoitteena on ammatillisen kielitaidon kehittäminen ja sen myötä työllistymisen tai opiskelemaan pääsyn vauhdittuminen.

Toiseksi kielituetusta työkokeilusta voivat hyötyä henkilöt, joiden kielitaito on vielä kotoutumiskoulutuksen tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen jälkeen A1-tasolla. Kyseisiä koulutuksia saattaa olla takana jo useampiakin. Tällöin kielituetussa työkokeilussa voidaan tavoitella peruskielitaidon kehittämistä käytännön työelämän avulla.

2) Kielituetun työkokeilupaikan hankkiminen

Kun asiakkaan tai opiskelijan kanssa on päädytty siihen, että kielituettu työkokeilu sopisi hänen tilanteeseensa, ideoidaan yhdessä, mikä olisi hänelle sopiva työkokeilupaiikka. Jo tässä vaiheessa on hyvä

kiinnittää huomiota työkokeilupaikan valintaan niin, että se tukisi tavoitteita. Työpaikassa olisi hyvä olla tarjolla mahdollisimman paljon aitoja vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteita ja ihanteellista tietysti olisi, että työnantaja sitoutuisi myös tukemaan työkokeilijan tavoitteita kehittyä kielellisesti. Työn vaatima kielitaito ja kielenkäyttötilanteet olisi hyvä olla suhteessa työkokeilijan senhetkiseen kielitaitotasoon niin, että hän pärjää tehtävissä, mutta on myös mahdollisuus oppia uutta. On hyvä kiinnittää myös huomiota siihen, että onko työkokeilupaikka sellainen, että siinä tai vastaavassa paikassa olisi realistisia työllistymismahdollisuuksia työkokeilun jälkeenkin ja että se on looginen työkokeilijan ammatillisen polun etenemisen kannalta.

Asiakas voi itse ehdottaa ja kysellä työkokeilupaikkaa ja usein myös S2-opettaja tai ohjaaja voi olla suurena apuna kontaktoidessaan potentiaalisia työnantajia. Näin voidaan luoda myös hyviä yhteistyöverkostoja. Asiakkaita on kuitenkin ehdottoman tärkeää kannustaa omatoimisuuteen ja näin tukea itseohjautuvuutta. VAVA-hankkeessa kehitettiin työkokeilupaikan hakulomake, jonka avulla asiakkaan on helpompi lähestyä työnantajaa. Lomakkeessa on tilaa asiakkaan opiskelu- ja työkokemuksen sekä muun osaamisen kuvaukselle. Siinä on kerrottu lyhyesti VAVA-hankkeesta, siitä mitä on kielitetty työkokeilu sekä annettu käytännönläheisiä vinkkejä, miten viestiä ei äidinkielenään suomea puhuvan kanssa työpaikalla ja miten ohjata ja arvioida työkokeilijaa kielitietoisesti. Tämä lomake on helposti muokattavissa esimerkiksi eri oppilaitoksien tarkoitukseen.

3) Perehdytys

Kun työkokeilupaikka on löytynyt ja sopimus solmittu, on S2-opettajan hyvä sopia työpaikalle vierailuaika perehdyttämiseen. Ennen työkokeilun alkua perehdytetään työpaikka ja työkokeilija kielitettyyn työkokeiluun ja se tavoitteisiin. Keskustellaan työnantajan kanssa kielitietoisesta ohjaamisesta ja toimitetaan hankkeessa toteutettu ohjelehtinen, jossa on lisätietoa ohjaamisesta ja arvioinnista sekä viestinnästä.

Tällä samalla vierailulla voidaan käydä myös läpi perehdyttämismielessä perusasioita työpaikan käytänteistä liittyen työaikoihin, vaatetukseen, kännykän käyttöön, taukoihin, työturvallisuuteen ym. oleelliseen, mitä työkokeilijan on hyvä tietää työssä aloittaessaan. Tässä voi hyvinkin olla tarpeen S2-opettajan tuki ja selventävien kysymysten tekeminen. Samalla voidaan sopia, miten perehdyttäminen työtehtäviin ja työpaikkaan toteutetaan työn alkaessa sekä miten kielitukea käytännössä tullaan toteuttamaan kyseisellä työpaikalla.

4) Kielituki työkokeilussa

Kun työkokeilujakso käynnistyy, S2-kouluttaja jalkautuu työkokeilun alussa työpaikalle esim. puoleksi päiväksi kartoittamaan, millaisia kielenkäyttötilanteita asiakas kohtaa työssään ja millaisen sanaston hallintaa työssä tarvitaan. Tämän perusteella on helpompi laatia tarkempi suunnitelma siitä, miten kielitukea parhaalla tavalla toteutetaan kyseisessä työpaikassa ja kyseisen asiakkaan kohdalla. Sovitun mukaisesti S2-opettaja voi osallistua myös tärkeisiin työhön perehdyttämistilanteisiin.

Tilanteet ja tarpeet vaihtelevat yksilöllisesti niin työpaikan luonteen kuin myös asiakkaan tarpeiden osalta. Mahdollisuuksien mukaan S2-opettaja käy ohjaamassa työpaikalla esimerkiksi parin viikon välein, tarvittaessa useamminkin. Ohjauskerralla on hyvä mahdollisuuksien mukaan ottaa ohjauskeskusteluun mukaan myös työnantajan edustaja.

Ohjauskerta voi koostua ohjauskeskustelun ja arvioinnin lisäksi mahdollisten itseopiskelutehtävien läpikäymisestä ja konkreettisesta kielen opiskelusta autenttisessa ympäristössä. VAVA-hankkeessa S2-opettaja saattoi olla opiskelijan kanssa mukana esimerkiksi kahvilan kassalla, jossa tarvittaessa ihan

lennosta annettiin apua asiakaspalvelufraasien kanssa tai välissä kun asiakkaita ei ollut, käytiin läpi erilaisia fraaseja, numeroilmauksia ym. tilanteita, joita kassalla tuli vastaan. Autenttinen ympäristö antoi myös hyvän mahdollisuuden nimetä asioita sekä kielentää asioita, joita työkokeilija teki työssään.

Ohjatessa työpaikalla on tietysti oltava sensitiivinen sen suhteen, että millaiset työskentelytavat sopivat kuhunkin työpaikkaan ja sen työskentelykulttuuriin. Kielituki ei saa hankaloittaa tai hidastaa töiden suorittamista tai heikentää asiakaspalvelua. Luovia toteutusmahdollisuuksia kuitenkin on, kun niistä sovitaan yhdessä työnantajan ja työyhteisön kanssa. Samalla työyhteisöllä on mahdollisuus oppia kielitietoisesta kielen käytöstä suomen kielen opettajan toimintaa seuraamalla, ja kun vuoropuhelua on, niin myös suomen kielen opettaja oppii ja saa arvokasta tietoa kyseisen alan ja työtehtävien kielenkäyttötilanteista ja -vaatimuksista. S2-opettajalla voi olla tärkeä rooli aktivoida sekä kielenoppijaa että työpaikkaohjaajaa olemaan aktiivisia. Hän voi kannustaa ja näyttää mallia työtehtävien ja tekemisen kielentämiseen sekä aktiiviseen kyselyyn.

On hyvä myös miettiä, että miten kielen oppimisesta tulee tavoitteellista. Yhteistyössä eri osapuolten kanssa pystytään varmasti laatimaan viikottaisia tavoitteita esimerkiksi sanaston oppimisen kannalta. Usein työn lomassa kielelliset tarpeet putkahtavat esiin ja tässä kohtaa yhdessä eri osapuolten kanssa ratkotaan, että miten kieli parhaalla tavalla otetaan haltuun. S2-opettaja voi laatia erilaisia oppimistehtäviä työkokeilijalle. Näitä voivat olla oppimispäiväkirjan pitäminen, sanaston kerääminen tiettyyn muistikirjaan, sanaston nimeäminen työpaikalla, kännykkäkuvien ottaminen ja niiden avulla työstä ja työtehtävistä kertominen, työvälaineiden nimeäminen lapuilla työpaikalla, sanaston ja fraasien kerääminen yhdessä työkavereiden kanssa sovittuun paikkaan jne. Hankkeessa laadittiin selkokielineen opiskelumateriaali kaupan alan tehtävistä, kun hankkeemme asiakkaat olivat kielituetussa kassaharjoittelussa oppilaitoksemme OSAOn Oppipuodissa.

Ihanteellista olisi myös, jos kielituetun työkokeilun aikana olisi mahdollisuus kokoontua kerran tai kaksi viikossa suomen kielen oppitunnille yhdessä saman alan työkokeilijoiden kanssa. Tällöin on rauhassa aikaa tehdä kysymyksiä, käydä läpi annettuja itseopiskelutehtäviä, jakaa kokemuksia ja hyviä käytänteitä sekä opiskella kieltä yhdessä. Työkokeilusta sovittaessa voidaan esimerkiksi järjestää yksi lyhyempi työpäivä viikossa, jos työn luonne mahdollistaa sen ja näin on mahdollisuus osallistua ryhmämuotoiseen kielen opetukseen esimerkiksi koululla.

VAVA-hankkeessa kielituetun työkokeilua on toteutettu päiväkodissa, hoivakodissa, parturi-kampaamossa, puhtauspäiväkodissä, puusepän liikkeessä, koulun ja päiväkodin keittiössä, hotellin ravintolan keittiössä, kaupassa sekä luonto- ja liikuntatyöpajalla.

5. Kielituetun työkokeilun lopettaminen

Tärkeää on myös viedä kielituetun työkokeilun hallitusti loppuun saakka. Eli kun työkokeilujakso on päättymässä, on hyvä, että S2-opettaja on mukana työpaikalla yhdessä työnantajan ja työkokeilijan kanssa käytävissä keskusteluissa. On hyvä käydä läpi yhdessä, miten tavoitteet toteutuivat sekä asiakkaan omasta näkökulmasta reflektoiden että työnantajan antaman palautteen perusteella.

Yhdessä voidaan pohtia ja sopia jatkotoimenpiteistä. Ehkä työkokeilun jatkolle on tarvetta ja mahdollisuus tai ehkä voidaan edetä palkkatukityöhön tai työnantajalla on mahdollisuus palkata työntekijä. Yhdessä on hyvä myös keskustella, millaisia kehitystarpeita on, jotta työllistyminen olisi mahdollista jatkossa. VAVA-hankkeessa todettiin, että tämän tyyppisissä keskusteluissa asiakkaan tukena on hyvä olla S2-opettaja tai ohjaaja. Myös esimerkiksi informatiivisen työtodistuksen saamisesta työkokeilupaikasta on tärkeää pitää huolta.

VAVA-hankkeen kokemuksen pohjalta kannustamme kokeilemaan kielituetta työkokeilua tai soveltamaan sitä parhaaksi katsomallanne tavalla omassa oppilaitoksessa tai työpaikalla. Hankkeessa teetetyn kustannushyötyanalyysin perusteellakin kielituki on kannattavaa, mutta erityisesti myös jokaisen yksilön elämän ja uran rakentumisen kannalta erittäin tärkeää. Myös S2-opettajat, ammatilliset opettajat ja työnantajat voivat sen myötä löytää uusia yhteistyön muotoja, oppia eri kieli- ja kulttuuriryhmien ohjauksesta ja ammatillisen kielitaidon kehittämisestä sekä laajentaa omaa ammattitaitoaan.

Voimme yhdessä kielituen avulla vauhdittaa kielellisten valmiuksien ja ammattiosaamisen kehittymistä ja työllistymistä!

Kielituettu työkokeilu tiivistetysti

1) Kohderyhmä ja tavoitteet

A) henkilöt, joilla on jo peruskielitaitoa (A2-tasolta lähtien), mutta kielitaito ei ole riittävä työllistymiseen tai ammatillisiin opintoihin

→ tavoitteena ammatillisen kielitaidon kehittäminen

B) henkilöt, joiden kielitaito on vielä kotoutumiskoulutuks(i)en tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuks(i)en jälkeen A1-tasolla

→ tavoitteena peruskielitaidon kehittäminen

2) Kielituetun työkokeilupaikan hankkiminen

A) Ideoidaan yhdessä asiakkaan kanssa, mikä olisi hänelle sopiva työkokeilupaikka

B) Asiakas saa työkokeilupaikan hakulomakkeen ja käy kysymässä työkokeilupaikkaa /
tarvittaessa autetaan

3) Perehdytys

Ennen työkokeilun alkua S2-opettaja sopii työpaikan kanssa vierailuajan, jolloin

A) perehdytetään työyhteisöä kielitietoiseen ohjaamiseen ja toimitetaan ohjelehtinen

B) perehdytetään asiakas työyhteisön käytänteisiin (S2-opettaja tukena)

4) Kielituki työkokeilussa

- S2-kouluttaja jalkautuu työkokeilun alussa työpaikalle esim. puoleksi päiväksi kartoittamaan, millaisia kielenkäyttötilanteita asiakas kohtaa työssään ja millaisen sanaston hallintaa työssä tarvitaan
 - tehtävien sekä opiskelumateriaalien koostaminen asiakkaalle
 - tavoitteellisuus
 - S2-opettaja mukana myös työpaikan ja työtehtävien perehdyttämisessä
- S2-kouluttaja käy ohjaamassa työpaikalla esim. kahden viikon välein
 - pyritään saamaan myös työnantajan edustaja mukaan ohjauskeskusteluun
- Kielituetussa työkokeilussa olevien yhteiset tapaamiset oppilaitoksessa
 - tehtävien palautus ja läpikäyminen, hyvien käytänteiden jakaminen, suomen kielen opiskelu

5) Kielituetun työkokeilun lopetus

- loppukeskustelu työpaikalla
 - tavoitteiden toteutuminen: asiakkaan reflektointia ja työnantajan palaute
 - jatkotoimenpiteet